

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích rozhodl samosoudcem Alešem Korejtkem ve věci **žalobkyně Z.K.**, nar. „X“, bytem „X“, **zastoupené Martinou Suchodolovou, advokátkou** se sídlem v Žamberku, Masarykovo náměstí 146, proti **žalované České správě sociálního zabezpečení** se sídlem Křížová 25, 225 08 Praha 5, o **žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 3. 12. 2014, č. j. „X“/315-PB,**

t a k t o :

- I. Žaloba proti rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne ze dne 3. 12. 2014, č. j. „X“/315-PB, se zamítá.**
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před krajským soudem a Nejvyšším správním soudem.**

O d ů v o d n ě n í :

I.

Žalované rozhodnutí a žaloba

Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení (dále též „žalovaná“) ze dne 3. 12. 2014, č. j. „X“/315-PB (dále „též žalované rozhodnutí“), byly zamítnuty námitky (§ 88 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, dále též „zák. č. 582/1991 Sb.“) žalobkyně proti rozhodnutí žalované ze dne 29. 7.

2014, č. j. „X“, jímž žalovaná dle ustanovení § 29 odst. 1 písm. f) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále též „zákon o důchodovém pojištění“), přiznala žalobkyni ode dne 21. 5. 2014 starobní důchod ve výši 9.945,- Kč měsíčně.

Proti tomuto rozhodnutí podala žalobkyně dne 11. 2. 2015 žalobu, v níž namítala, že žalovaná při rozhodování nezohlednila též (žalobkyně pečovala i o tři vlastní děti) péči žalobkyně o dvě manželovy děti, což mělo vliv na důchodový věk žalobkyně, tj. na věk potřebný podle zákona o důchodovém pojištění pro vznik nároku na starobní důchod (§ 32 zákona o důchodovém pojištění).

Žalobkyně v žalobě tvrdila, že se o děti manžela (Z. a F.K.) osobně starala již od července 1995, kdy začala žít s jejich otcem (F.K.) ve společné domácnosti. Otec dětí se v té době o děti staral prakticky sám, neboť jejich matka (R.K.) se zdržovala mimo domov, požívala alkohol, jejich manželství nebylo funkční. Manželství F. a R. K. bylo rozvedeno rozsudkem Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 24. 6. 1996, č. j. 10C 72/96-22, který nabyl právní moci dne 7. 8. 1996 (výrok I), resp. dne 9. 12. 1996 (výroky II a III). Zmíněným rozhodnutím Okresního soudu v Ústí nad Orlicí byly obě děti svěřeny do výchovy otce. Z odůvodnění citovaného rozsudku (resp. ze zprávy opatrovníka a Obecního úřadu Dlouhoňovice) je přitom dle žalobkyně zřejmé, že otec dětí žil již v té době ve společné domácnosti s žalobkyní (v odůvodnění rozsudku označena jako Z.G.), která mu s péčí o děti a s jejich výchovou pomáhala. Matka Z. a F.K. se o ně v té době již nestarala a žila odděleně. Uvedené skutečnosti plynou dle žalobkyně i z odůvodnění rozsudku Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 29. 12. 1995, č. j. 6C 251/95-17, kterým zmíněný soud rozhodl o žalobě matky dětí (R.K.) na určení výživného pro manželku.

Žalobkyně nesdílí právní názor žalované, dle kterého v posuzovaném případě nebyla splněna podmínka uvedená v § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění, a to podmínka pětileté osobní péče o zmíněné dvě děti do doby nabytí jejich zletilosti, když dle názoru žalované je možné tuto péči žalobkyně zhodnotit až od 19. 11. 1997, kdy byli s otcem dětí (druhem) oddáni. Pro snížení důchodového věku z důvodu výchovy dětí manžela, které mu byly svěřeny do péče rozhodnutím soudu, není dle žalobkyně třeba, aby manželství existovalo od počátku výchovy dětí, neboť ustanovení § 20 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění nevyklučuje možnost, aby k uzavření manželství došlo později.

Z výše uvedených důvodů žalobkyně navrhla, aby soud žalobou napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení.

II.

Vyjádření žalované

Žalovaná ve vyjádření k žalobě odkázala na odůvodnění žalovaného rozhodnutí, které hodnotí jako věcně správné a zákonné. S odkazem na platnou a účinnou právní úpravu pak znovu zdůraznila, že statut družky pečující o druhovy děti nelze zhodnotit pro účely stanovení důchodového věku ženy ve smyslu ustanovení § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění, byť později druh a družka uzavřeli manželství. Tuto péči lze dle žalované v případě žalobkyně zhodnotit teprve od 19. 11. 1997, kdy byla se svým druhem oddána. K tomuto datu však F. již dosáhl věku 14 let, tedy do 18 let nezbývalo alespoň 5 let. Z. sice dosáhla teprve věku 13 let,

ale již dne 17. 9. 1997, tedy 2 měsíce před svatbou, proto do dosažení 18 let věku také nezbývalo celých pět let.

III. Posouzení věci krajským soudem

Krajský soud přezkoumal v mezích žalobních bodů (§ 75 odst. 2 zák. č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, dále též „s. ř. s.“) žalované rozhodnutí a rozsudkem ze dne 12. 3. 2015, č. j. 50Ad 2/2015 – 32, žalované rozhodnutí zrušil, když přisvědčil žalobkyni v tom, že § 20 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění nevylučuje, aby k uzavření manželství došlo později (tj. po zahájení osobní péče o dítě), neboť zákonný požadavek, aby šlo o děti manžela, je splněn. Současně tak je předchozí osobní péče o děti manžela postavena na roveň osobní péči o tyto děti v době trvání manželství. Opačný výklad by byl dle názoru krajského soudu značně formalistický (nadto by nezohledňoval společenskou realitu), a tudíž nesprávný (shodně srov. např. Sborník stanovisek veřejného ochránce práv – důchody /strana 98 až 101; sborník je dostupný např. na http://www.ochrance.cz/uploads/tx_odlistdocument/duchody.pdf/ či rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ve věci sp. zn. 2 Cao 16/2000).

Proti tomuto rozhodnutí podala žalovaná kasační stížnost, kterou Nejvyšší správní soud vyhodnotil jako důvodnou a rozsudek krajského soudu ze dne 12. 3. 2015, č. j. 50 Ad 2/2015 – 32, rozsudkem ze dne 20. 5. 2015, č. j. 10 Ads 66/2015 – 30, zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Nejvyšší správní soud zdůraznil, že za dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů je třeba pro účely stanovení délky doby péče o toto dítě považovat dítě manžela svěřené mu rozhodnutím soudu do výchovy pouze za splnění a od (po) splnění podmínek zakotvených v ustanovení § 20 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, tedy jak vzniku a existence manželství tak existence uvedeného soudního rozhodnutí. Zpětné započítávání dob, v nichž tyto podmínky splněny nebyly, zákon nepřipouští.

Krajský soud proto znovu přezkoumal žalované rozhodnutí a vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu vysloveným v odůvodnění zrušovacího rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.) dospěl k závěru, že žaloba není důvodná.

Pro nárok na starobní důchod má rozhodující význam doba pojištění a důchodový věk. Dle zákona o důchodovém pojištění je u žen důchodový věk závislý na počtu dětí ženou vychovaných (§ 32 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění).

Podle § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění „[p]odmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod je splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků. Pokud se však žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku, je podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti aspoň po dobu pěti roků; to však neplatí, pokud žena před dosažením zletilosti dítěte přestala o dítě pečovat.“

Citované ustanovení je třeba vykládat v kontextu s § 20 zákona o důchodovém pojištění, v němž je vymezen pojem „dítě“ pro účely téhož zákona. Dle § 20 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění „[d]ítětem se pro účely tohoto zákona rozumí dítě vlastní nebo osvojené, a pokud se dále nestanoví jinak, též dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů.“ Podle § 20 odst. 2 téhož zákona „[z]a dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů se

považuje dítě, jež bylo převzato do této péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu, dítě manžela, které mu bylo svěřeno do výchovy rozhodnutím soudu nebo na základě dohody rodičů schválené soudem, dítě manžela, nemá-li druhý z rodičů rodičovskou zodpovědnost, a dítě manžela, zemřel-li druhý rodič dítěte nebo není-li znám. Za dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů se považuje dále dítě, jež bylo převzato do péče na základě rozhodnutí soudu, orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo dřívějšího příslušného orgánu o svěřeni dítěte do péče budoucího osvojitele nebo do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem, a dítě, jež bylo převzato do péče na základě předběžného opatření vydaného v rámci řízení o svěřeni dítěte do výchovy“.

Z výše uvedeného plyne, že zákon o důchodovém pojištění tudíž jako podmínku výchovy dítěte mající vliv na vznik nároku a výši starobního důchodu ženy stanoví osobní péči o takové dítě ve věku do dosažení zletilosti, a to po dobu 10 roků. Pamatuje ovšem i na případy, kdy žena nemohla podmínku péče o dítě po dobu 10 let splnit z vážných, objektivních důvodů. Jde o případ, kdy se žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku. Pak je podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení jeho zletilosti alespoň po dobu 5 roků, pokud žena před dosažením zletilosti nepřestala o dítě pečovat. Platí to nejen pro dítě vlastní či osvojené, ale též pro dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů. Za „*dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů*“ se přitom rozumí takové dítě, u kterého je splněna některá z definic uvedených v § 20 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění.

Žalobkyně se ujala výchovy obou dětí F.K. (F., nar. „X“, a Z, nar. „X“) po dosažení osmého roku jejich věku. Podle tvrzení žalobkyně se tak stalo již v červenci či srpnu roku 1995, kdy započala žít s otcem dětí (za trvání jeho manželství s matkou dětí) jako družka. Manželství otce a matky dětí bylo rozvedeno rozsudkem Okresního soudu Ústí nad Orlicí č. j. 10 C 72/96-22 pravomocně dnem 7. 8. 1996; obě děti byly tímž rozsudkem pro dobu po rozvodu svěřeny do výchovy svého otce. S žalobkyní uzavřel otec dětí manželství dne 15. 11. 1997.

Z citovaných ustanovení zákona o důchodovém pojištění je zjevné, že osobní péče po dobu deseti resp. pěti let o nikoliv vlastní (či osvojené) dítě může být pro stanovení důchodového věku ženy vzata v úvahu, jen jde-li o dítě manžela (první podmínka), jemuž bylo toto dítě soudem svěřeno do výchovy (druhá podmínka).

V projednávané věci nebylo sporu o tom, že žalobkyně byla v době dosažení zletilosti dětí F. a Z. (5. 5. 2001 a 17. 9. 2002) manželkou jejich otce a že o tyto jemu do výchovy svěřené děti osobně pečovala. Spor však byl o to, zda tato péče – ze zákona minimálně 5 let trvající – mohla být co do délky svého trvání počítána již od jejího faktického počátku (dle žalobkyně červenec/srpen 1995) či až od vzniku manželství otce dětí a žalobkyně (15. 11. 1997).

Nejvyšší správní soud již v rozsudku ze dne 10. 9. 2013, č. j. 3 Ads 134/2012-23, ve kterém byla rovněž posuzována situace spadající do druhé definice v § 20 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, uvedl, že se neztotožňuje s názorem, dle kterého uznaná péče ženy o (nezletilé) dítě musí být posuzována dle faktického počátku péče ženy o dítě a nikoliv až od právní moci rozhodnutí soudu o schválení dohody rodičů o péči o dítě. Nejvyšší správní soud se přiklonil k závěru, že „*převzetí dítěte do péče nahrazující péči rodičů*“ je založeno až

účinností některého z úkonů uvedených v definicích ustanovení § 20 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění.

V nyní projednávané věci krajský soud (stejně jako Nejvyšší správní soud v kasačním rozhodnutí) vyšel z těchto předchozích závěrů Nejvyššího správního soudu. V případě žalobkyně tedy ke splnění druhé podmínky nemohlo dojít dříve, než byly pravomocným rozsudkem o výchově obě děti jejího pozdějšího manžela svěřeny na dobu po rozvodu do jeho výchovy; přestože tedy žalobkyně fakticky pečovala o obě děti (jak sama tvrdí a ani stěžovatelka to nepopírá) již před tímto soudním rozhodnutím, neměla tato péče vliv na splnění druhé podmínky.

Splnění první podmínky – existence manželství – může být konstatováno až ode dne (platného) uzavření manželství (§ 1 a 3 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů). Shodně jako u druhé podmínky je zde rozhodná účinnost právního aktu zakládajícího právní vztah vyžadovaný ustanovením § 20 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění. V projednávané věci bylo manželství žalobkyně s F.K. uzavřeno dne 15. 11. 1997; teprve od tohoto data došlo k naplnění druhé podmínky. Péči žalobkyně o F. a Z. tak lze zohlednit teprve od 19. 11. 1997, kdy byla žalobkyně se svým druhem oddána. K tomuto datu však F. již dosáhl věku 14 let, tedy do 18 let nezbývalo alespoň 5 let. Z. sice dosáhla teprve věku 13 let, ale již dne 17. 9. 1997, tedy 2 měsíce před svatbou, proto do dosažení 18 let věku také nezbývalo celých pět let, jak vyžaduje § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění.

IV.

Závěr a náklady řízení

Lze tedy shrnout, že legální definice dítěte převzatého do péče nahrazující péči rodičů v § 20 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění obsahuje dvě podmínky; obě přitom musí být splněny kumulativně, nepostačuje splnění jen jedné z nich nebo jejich splnění postupně. Dojde-li ke splnění jedné z obou podmínek dříve, jako tomu bylo i v projednávané věci, lze konstatovat naplnění obou podmínek až v závislosti na splnění podmínky zbývající. Citované zákonné ustanovení zde nedává prostor pro volbu správnímu orgánu, od kterého data může každou z uvedených dvou podmínek považovat za splněnou, nýbrž z jeho znění jasně vyplývá, že obě podmínky jsou naplněny až účinností příslušného právního aktu. V žalobě uplatněná námitka tak není důvodná, a proto krajský soud žalobu podle § 78 odst. 7 s. ř. s. zamítl (výrok I). Rozhodl přitom bez jednání, když zákonem (§ 51 odst. 1 s. ř. s.) stanovené podmínky pro takový postup byly splněny.

O náhradě nákladů řízení před krajským soudem a Nejvyšším správním soudem krajský soud rozhodl v souladu s § 60 odst. 2 (ve spojení s § 120) s. ř. s. (výrok II).

Pro úplnost krajský soud dodává, že Nejvyšší správní soud je v řízení o opětovné kasační stížnosti vázán závazným právním názorem, který sám v téže věci vyslovil v předchozím zrušujícím rozsudku, neboť i přípustnost samotné opětovné kasační stížnosti je omezena na důvody, které Nejvyšší správní soud v téže věci dosud nevyřešil (§ 104 odst. 3 písm.a/s.ř.s.).

Tato vázanost právním názorem je prolomena v případě změny skutkových zjištění či

právních poměrů nebo dojde-li k podstatné změně judikatury, a to na úrovni, kterou by byl krajský soud i každý senát Nejvyššího správního soudu povinen respektovat v novém rozhodnutí. Takový případ nastane např. tehdy, uvaží-li v mezidobí mezi prvním zrušujícím rozsudkem Nejvyššího správního soudu a jeho rozhodováním v téže věci o opětovné kasační stížnosti o rozhodné právní otázce jinak Ústavní soud, Evropský soud pro lidská práva, Evropský soudní dvůr, ale i rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v řízení podle § 17 s. ř. s. nebo plénium či kolegium ve stanovisku přijatém podle § 19 s. ř. s. (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 7. 2008, čj. 9 Afs 59/2007-56).

P o u č e n í :

Rozsudek, který byl doručen účastníkům, je v právní moci.

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost (mimořádný opravný prostředek) ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud. Kasační stížnost je však nepřípustná proti rozhodnutí, jímž soud rozhodl znovu poté, kdy jeho původní rozhodnutí bylo zrušeno Nejvyšším správním soudem; to neplatí, je-li jako důvod kasační stížnosti namítáno, že se soud neřídil závazným právním názorem Nejvyššího správního soudu (§ 104 odst. 3 písm. a/ s. ř. s.).

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

V Pardubicích dne 17. června 2015

Aleš Korejtko v. r.
samosoudce

Za správnost vyhotovení:
Michaela Jiroutová